

Statsforvalteren i Troms og Finnmark

Romssa ja Finnmárkku stáhtahálddašeaddji
Tromssan ja Finmarkun staatinhallittija

Vår dato:

17.02.2022

Vår ref:

2020/9065

Deres dato:

03.12.2021

Deres ref:

Arnljot Dybvik

Saksbehandler, innvalgstelefon

Camilla Kvitberg Lehne, 776 42 226

Avslag på søknad om tillatelse til fysisk tiltak i Stillelva

Vi viser til deres søknad, 3. desember 2021, om tillatelse til fysisk tiltak i Stillelva.

På bakgrunn av opplysninger i søknaden skal Statsforvalteren vurdere tiltaket etter forskrift om fysiske tiltak i vassdrag.

Vedtak

Statsforvalteren i Troms og Finnmark avslår søknaden om tiltak i Stillelva i Tjeldsund kommune. Avslaget gis med hjemmel i § 1 i forskrift om fysiske tiltak i vassdrag og begrunnes i fare for forringelse av produksjonsmulighetene for fisk og andre ferskvannsorganismer.

Bakgrunnen for søknaden

Det søkes om tillatelse for et fysisk tiltak i Stillelva som ble utført for 10 år siden. Det er oppgitt at grunnen til tiltaket var å redusere flom og at elva var stedvis så dyp at det var en fare for dyr og folk.

Tiltakshaveren utførte en kanalisering ved å flytte elveløpet fra sitt naturlige løp. Det ble lagt grus og stein i det nye elveløpet for stabilisering. Kanaliseringen omhandler en strekning på 50-70 meter fra skogsveg og nedover elveløpet mot Rensåvatnet. Kantvegetasjonen ble endret, men søkeren har opplyst at det har etablert seg ny vegetasjon, og ber om at mulige konsekvenser må ses i sammenheng med dette.

Stillelva har idag en lengde på ca. 110 meter fra utløpet og til kulvert under veg. Det opprinnelige bekkeløpet var nok lengre da søkeren tidligere har opplyst at bekken krysset frem og tilbake på eiendommen. Bekken hadde opprinnelig stedvis dype kulper. Meandere og kulper skaper gode forhold for fisk og bekken omtales av lokalt kjente som en opprinnelig stilleflytende elv der det har vært småfisk og fiskeyngel. Bilder av Stillelva før og etter kanaliseringen, viser et endret landskapsbilde der trær og torv, som tidligere har laget skygger og skjul langs elvebredden, er borte. Søkeren har opplyst at det er etablert ny vegetasjon langs bekken, men NVE har skrevet i sitt vedtak at kantvegetasjon bør reetableres.

Rensåvassdraget, med sideelver inntil 100 meter bredde langs sidene, er et varig vernet vassdrag. Vernegrunnet er friluftsliv og reindrift, i tillegg til naturfaglige hensyn knyttet til myrområdene.

Vernet er i hovedsak mot kraftutbygging, men i de rikspolitiske retningslinjer nevnes også andre inngrep som kan skade verneverdiene i vassdraget.

Søkeren har lagt ved uttalelser fra lokalt kjente som beskriver at Stillelva hadde små bekkørret på 50- og 60-tallet, men at det ble gradvis mindre på 70-tallet. Den delen av Stillelva som renner ved Magnorhytte kaltes «Tjønna» og var tidvis tørrlagt. I uttalelsen påpekes det at Tjønna/ Stillelva ikke har vært eller er gytebekk for laks, sjørørret eller sjørøye. Det er også vedlagt en befaringsrapport fra Skandinavisk naturovervåking der konsekvensene ved kanaliseringen og eventuelle behov for gjenoppretting av elveløpet blir vurdert. I rapporten, datert 29. november 2021, skrev konsulenten at elvebunnen, både i den berørte delen av Stillelva og i den naturlige delen (ved utløpet), var preget av i hovedsak sand og finkornet grus. Videre vurderte konsulenten at det gamle bekkeløpet sannsynligvis også var preget av sand og lav vannhastighet og påpeker at dette ikke er kvaliteter som tilsier at elvestrekningen har hatt nevneverdig betydning for leveområdet for ungfisk eller som gyteområde. Det ble også nevnt at det nye bekkeløpet har medført en kortere strekning nedstrøms skogsvegen, og at kanaliseringen har ført til et homogent strømningsbilde og en generell lav vanndybde. Det ble vurdert at bunnssubstratet i Stillelva i dag trolig bidrar til at egnede leveområder for ungfisk ikke er blitt redusert. For at elva skal kunne produsere et lavt antall ungfisk ble det foreslått å tilføre bekkeløpet svinger og dype kulper i tillegg til grovere substrat. Større steiner er også foreslått for variasjon i strømningsbildet.

Saksgang

Tiltaket ble utført for om lag 10 år siden, og er del av en omfattende saksgang over lang tid. Vi viser til innkomne merknader i forbindelse med kommunens behandling av søknad om dispensasjon fra kommuneplanens arealdel (vår ref: 2019/14504). Vi viser også til vårt innspill til NVE i forbindelse med NVEs vedtak, 17. august 2021, om at tiltaket ikke er konsesjonspliktig. I vårt innspill redegjorde vi for tidligere saksgang som følger:

«Tiltakshaver fremmet i 2010 en søknad til Skånland kommune om dispensasjon fra plan- og bygningsloven til å oppføre fire utleiehytter på sine eiendommer ved Rensåvatnet og ved sjøen. Etter anmodning fra kommunen ble søknadene fornyet og fordelt på to søknader. Utleiehyttene skulle legge til rette for videre drift av landbruk. I mai 2011 innvilget Skånland kommune (nå Tjeldsund kommune) ved planutvalget dispensasjon fra arealformålet «LNFR» i kommuneplanens arealdel for å sette opp to hytter ved Rensåvatnet. En av disse hyttene skulle settes opp på eiendom gnr. 77 bnr. 9. Det ble også gitt dispensasjon fra forbud mot tiltak i 100-meterbeltet ved sjø i juni 2011. Det siste vedtaket ble pålagt av Fylkesmannen i Troms og Finnmark, og Fylkesmannen i Nordland opphevet vedtaket som settefylkesmann i 2012.

I 2017 konkluderte kommunen med at dispensasjonsvedtaket og byggetillatelse for eiendommen gnr.77 bnr.9 ikke var gyldig. De begrunnet dette med at hytten på gnr.77 bnr.45 ble berørt av tiltaket og at terrengarbeidet som var utført skulle vært omsøkt.

I 2018 leverte tiltakshaver ny søknad om tillatelse til å oppføre en fritidsbolig og dispensasjon fra arealformålet «LNFR» i kommuneplanens arealdel for det allerede utførte terrengarbeidet, altså kanalisering av Stillelva. Tiltaket i Stillelva ble begrunnet med at bekken tidligere krysset frem og tilbake på eiendommen og at bekken gravde. Videre at ved store nedbørsmengder greide ikke bekken å ta unna vann slik at store deler av eiendommen ble oversvømt og at bekken var stedvis så dyp at det var fare for folk og dyr. For å sikre og forskjønne området, i tillegg til å få adkomst til hytte ble bekken rettet opp og bunnen ble steinsatt. Det ble også informert om at det ikke hadde vært oversvømmelser etter at Stillelva ble flyttet.

Dispensasjonssøknaden ble sendt på høring til berørte sektormyndigheter og Skånland kommune mottok ingen merknader, men NVE bemerket til kommunen at det ikke ble tydeliggjort i høringsbrevet at saken omfattet tiltak i Stillelva. NVE hadde derfor ikke sendt noen uttalelse i saken.

Planutvalget innvilget søknaden og i vedtaket fra 13. september 2018 står det:

«Planutvalget innvilger søknad om dispensasjon for etablering av ny fritidsbolig iht søknad under forutsetning at den eksisterende rives. Slik løsning synes helhetlig bedre for området, blant annet ved at eksisterende bygning trekkes tilbake i forhold til vassdragskanten. (...) Etter å ha befart området, støtter Planutvalget søker i at rettingen av bekke-/elveleiet bidrar både til å kunne utnytte eiendommen – som allerede er bebygd – bedre i tillegg til at en ved å rette ut og ordne elveleie, kan bidra til å sikre både buskap og folk i dette området. Bygging av ny fritidsbolig lengre bak på tomta muliggjøres også. Videre antas det ikke at en tilbakeføring av området vil «nullstille» denne mulig negative innvirkningen tiltaket har hatt på naturmangfoldet på noen måte.»

Vedtaket ble påklaget av berørte grunneiere og Fylkesmannen i Troms og Finnmark tok klagen til følge den 23. august 2019. Kommunens vedtak av 13. september 2018 ble opphevet og tilbakeført for ny behandling.

En ny søknad om dispensasjon fra kommuneplanen kom på høring den 19. desember 2019, og Fylkesmannen i Troms og Finnmark ga en uttalelse, 13. januar 2020, til denne søknaden der vi skrev at tiltaket er i strid med plan og bygningsloven, hvor det i § 1-8. - Forbud mot tiltak mv. langs sjø og vassdrag Videre anbefalte vi kommunen å avslå den delen av søknaden som gjelder flytting av Stillelva før en tillatelse etter Forskrift om fysiske tiltak i vassdrag foreligger. Etter en samlet vurdering kunne vi ikke se at fordelene med å gi dispensasjon var større enn ulempene.»

Kommunen er informert om at Statsforvalteren har mottatt søknaden og avventer videre behandling til et vedtak fra Statsforvalteren foreligger.

Hjemmelsgrunnlag

Uten tillatelse fra Statsforvalteren er det forbudt å sette i verk fysiske tiltak i vassdrag som kan medføre fare for forringelse av produksjonsmulighetene for fisk eller andre ferskvannsorganismer, jf. forskrift om fysiske tiltak i vassdrag § 1. Forbudet gjelder uavhengig av hensikten med tiltaket. Forbudet gjelder ikke dersom tiltaket krever konsesjon etter vannressursloven. Dersom tiltak settes i verk uten tillatelse, kan Statsforvalteren kreve gjenoppretting av den naturlige tilstand i vassdraget jf. § 3.

Uten tillatelse fra Statsforvalteren er det forbudt å fjerne kantsoner langs elver og bekker, jf. § 11 i vannressursloven Forbudet i § 11 vil bli nærmere vurdert for denne saken etter befarings på senere tidspunkt.

Statsforvalterens vurdering av tiltakets effekt på fisk og naturmangfold

Når vi behandler søknader om tillatelse til fysiske tiltak i eller langs vassdrag vurderer vi hvilke effekter tiltaket vil ha på fisk og naturmangfold. Effekten av tiltaket påvirkes av flere faktorer, som for eksempel om tiltaket berører stedegne bestander av fisk eller andre ferskvannsorganismer og størrelse på disse, om tiltaket skal utføres i et område som har stor betydning for gyting og/ eller oppvekst, omfanget av tiltaket og eventuell forurensning. Vi vurderer også om tiltaket er av en slik betydning for samfunnet at fordelene veier tyngre enn hensynet til naturmangfoldet. I denne saken er det mangel på faglig og dokumentert kunnskap om forhold for fisk og andre ferskvannsorganismer i Stillelva fra før tiltaket ble utført. Dette medfører en usikkerhet i vår vurdering, men vi kan ikke utelukke at tiltaket kan ha medført en forringelse av naturmangfoldet. Vi har lagt til grunn usikkerhet i rapporten til Skandinavisk naturovervåking fordi det ikke foreligger

dokumentasjon på hvilke forhold og egenskaper Stillelva kan ha hatt før tiltaket (kanaliseringen) ble utført.

Små sidebekker til større laks- og sjøørretvassdrag har nå fått mer oppmerksomhet i betydningen av mengde sjøørret som produseres, og Miljødirektoratet har i brev, 23.september 2019, bedt Statsforvalteren være oppmerksom på sjøørretbekker i sitt arbeid. Fysiske inngrep som oppdemming, bekkelukking og kanalisering kan føre til endring i artssammensetning, bestandsstørrelse og fiskeproduksjon, som videre kan føre til at fiskearter forsvinner fra et vassdrag. En kanalisering endrer strømforholdene slik at strekninger er mindre egnet for fiskeyngel og bunndyr, i tillegg til at faren for erosjon øker (Pulg et al. 2018). Det er de senere år også økt oppmerksomhet på restaurering av vassdrag og årene 2021-2030 er utpekt som tiåret for restaurering av økosystemer i forbindelse med FNs bærekraftsmål. Det omsøkte tiltaket gjelder en kanalisering på 50-70 meter. Dette mener vi er et omfattende tiltak, både i utstrekning og i bekkens morfologi. Vi mener at kanaliseringen av Stillelva og fjerning av kulper sannsynligvis har ført til et mindre variert strømbilde med effekter på fisken.

Prinsippene i §§ 8 til 12 i naturmangfoldloven skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet. Statsforvalteren mener kunnskapsgrunnlaget i denne saken er tilstrekkelig.

Konklusjon og videre behandling

Søknaden om tillatelse til fysiske tiltak i Stillelva avslås.

I denne saken har tiltakshaveren utført en omlegging/ kanalisering av Stillelva uten å innhente tillatelse i forkant og i henhold til regelverket. Da det utførte tiltaket er i strid med forskrift om fysiske tiltak i vassdrag, kan Statsforvalteren pålegge tiltakshaver å gjenopprette den naturlige tilstanden i vassdraget, jf. § 3 i samme forskrift.

Det er behov for en befaring av området i sommersesongen for å vurdere krav om gjenoppsetting etter forskrift om fysiske tiltak. Vi ønsker også å foreta en befaring før vi vurderer krav til kantvegetasjon etter vannressursloven. Vi vil komme tilbake med forslag til tidspunkt for en befaring.

Klageadgang

Vedtaket er et enkeltvedtak og kan påklages jf. forvaltningsloven (fvl) § 28. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunktet tillatelsen er mottatt jf. fvl § 29. Begrunnet klage sendes til Statsforvalteren i Troms og Finnmark.

Med hilsen

Anne Fløgstad Smeland (e.f.)
seksjonsleder Fisk og vann

Camilla Kvitberg Lehne
fiskeforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

DIELDDANUORI SUOHKAN - TJELDSUND
KOMMUNE
MILJØDIREKTORATET

Postboks 240

9439 EVENSKJER

Postboks 5672 Torgarden

7485 TRONDHEIM